

שיעור חומש

על פרשת השבוע

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א

ראש ישיבת עטרת שלמה

זמן מתן תורתנו תש"פ

מגלת רות

מואבית היא ואסורה בקהל, וממילא גם לדרוש שלומה וטובתה אסור, ולזה ענה לה בועז שיש בידו הקבלה דמואבי ולא מואבית, ונקיבות אינן בכלל אזהרות אלו, ועל כן שפיר דורש בשלומה וגומל חסד עמה.

ישלם ה' פעלך ותהי משכרתך שלמה מעם ה' אלהי ישראל אשר באת לחסות תחת כנפיו. (ב', י"ב).

והנה לכאורה הוא כפל דברים, ישלם פעלך ומשכרתך שלמה. אמנם נראה פשוט יותר לפרש דהמה תרי מילי וקאי אתרי ענינים דלעיל מיניה כתיב 'זיען בעז ויאמר לה הגד הגד לי כל אשר עשית את חמותך אחרי מות אישך ותעזבי אביך ואמך וארץ מולדתך ותלכי אל עם אשר לא ידעת תמול שלשם', ומבואר דתרי ענינים אמר לה בועז, האחד על החסד שעשתה עם חמותה, וכדאיתא בתרגום (לעיל א', ה') שרות פרנסתה, ובמדרש איתא שויתרה לה כתובתה. ועוד אמר לה על שבאה לחסות תחת כנפי השכינה ועזבה מולדתה וכו'. ולפי זה יש לומר דכנגד זה אמר לה בועז תרי מילי, ישלם ה' פעלך ותהי משכרתך שלמה, דישראל פעלך קאי על החסד שעשתה עם נעמי, ותהי משכרתך שלמה מעם ה' אלקי ישראל קאי על מה שבאה להתגייר, וכמו שהוסיף אשר באת לחסות תחת כנפיו, פירוש על אשר באת לחסות.

ובזה מדויק היטב מה שבתחילה אמר לה ישלם ה' פעלך ולא אמר ה' אלוקי ישראל, משום דענין החסד לא שיימא כלל לישראל, ואולם על מה שנתגיירה דזה שייך להצטרפותה עם כלל ישראל, על זה אמר ה' אלקי ישראל.

וזהו שאמר לה ישלם ה' פעלך, וחדש לה שעוד בעולם הזה ישולם לה, ואולם לענין שבאה להתגייר לא אמר ישלם אלא ותהי משכרתך שלמה, ומשום דמשכורתה יהיה בעולם הבא.

ותקם במרם יכיר איש את רעהו. (ג', י"ד).

ופירש רש"י: "הוא זרזה לקום [במרם יכיר איש את רעהו]. ולפי זה מה שאמר לה "שכבי עד הבוקר", היינו ולא תתאחר יותר, אלא מיד בבוקר תקום.

ומבואר על פי מה שמתבאר בברכות דף ט' ע"ב, מאימתי קורין את שמע בשחרית, אחרים אומרים משיראה את חבירו רחוק ד' אמות ויכירנו, וזמן זה הא הוא אחר עלות השחר קודם הנץ החמה, והנה בבוקר הוא משיעלה עמוד השחר, וזהו שאמר לה שכבי עד

עיניך בשדה אשר יקצורו והלכת אחריהן, וצמית והלכת אל הכלים ושתית מאשר ישאבון הנערים. (ב', ט').

ובמדרש, עיניך זו סנהדרין. ושתית מאשר ישאבון הנערים, זה בית השואבה, ולמה נקרא שמה שואבה, שמשם היו שואבין רוח הקודש. י"ל שהזכיר לה בועז אלו שני הענינים, סנהדרין ורוה"ק, דלתרווייהו בעינן מיוחסין דוקא, דבשביל סנהדרין בעינן מיוחסין דוקא, דאין ממנין בסנהדרין אלא מיוחסין כמבואר בסנהדרין דף ל"ז ע"א, וברמב"ם פ"ב מהל' סנהדרין ה"א. וזהו שהזכיר לה בועז סנהדרין, דהא בועז ס"ל דמותרת לבוא בקהל, וממילא זרעה הוה בכלל מיוחסין, ושפיר מצו זרעה להיות מן הסנהדרין.

גם מה שהזכיר לה ענין בית השואבה הוא משום כן, דהנה לא איירי מעיקר ניסוך המים רק ממה ששואבין שם רוח"ק, והנה איתא בקדושין דף ע' ע"ב דאין הקב"ה משרה שכינתו אלא על משפחות מיוחסות בישראל, והנה נבואה הוה בכלל השראת השכינה על הנביא כדאיתא בסנהדרין דף י"א ע"א, וזהו שהזכיר לה בועז ענין רוח הקודש, דכיון דבועז ידע ההלכה דמותרת לבוא בקהל, וממילא שפיר זרעה מן המיוחסין, וראויין להיות השראת השכינה עליהם ולהיות להם רוח הקודש, וזהו שהזכיר לה בועז אלו השני ענינים, סנהדרין ורוה הקודש.

ותאמר אליו מדוע מצאתי חן בעיניך להכירני ואנכי נכריה ויען בועז ויאמר לה הונגד הונגד לי. (ב', י"א).

ובתרגום איתא שאמרה לו דהלא היא נכריה מבנות מואב מעם שלא הותר לבוא בקהל, ועל זה השיב בועז שקיבל מהחכמים דנקיבות מותרות בקהל.

וצריך ביאור מה אמר לה בועז שעל זה השיבה ואמרה לו שאסורה לבא בקהל, הרי לא אמר לה מאומה בענין זה, ועל מה באו דבריה. ויש לומר דהנה כתיב לא תדרוש שלומם וטובתם, ונכלל בזה איסור דרישת שלום וטובה, ואיסור על כל גמילות חסד עם כל אחד מעמון ומואב. אכן ביראים איתא שכל זה הוא רק בזכרים אבל בנקיבות ליכא ללאו זה, וכמו שדרשינן מואבי ולא מואבית לענין איסור דקהל, ה"נ גם הלאו דלא תדרוש שלומם וטובתם אינו אלא בזכרים ולא בנקיבות. ומעתה הרי כל מה שאמר לה בועז הלא שמעת בתו, עיניך בשדה וצמית. הלא כל זה הוא דרישת שלום וקירוב וגמילות חסד ועשיית טובות עמה, וזהו שאמרה לו דאין עושה כן, ומדוע מצאתי חן בעיניך להכירני, היינו הכרת פנים לטובה ולחסד, והלא

הבוקר עד עלות השחר, אבל מיד תקום ותלך בטרם יגיע זמן דמשיכיר שהוא אחר עלות השחר, כדי שלא יכירוהו, ועל כן לא יודע כי באה האשה אל הגורן.

ובתוס' שם הביאו מהירושלמי דברגיל ביה אפילו ברחוק טפי מכירו, ולפי זה זהו שאמר לה בטרם יכיר איש את רעהו, ורעהו היינו הרגיל בו, דחשש שמא יראנה מי שמכירה.

ויאמר אל יודע כי באה האשה הגורן. (ג', י"ד).

ופירש רש"י דמפני כבודו הוא דזרזה, שלא ייחשד.

עוד יש לומר בזה, דהא עתיד היה לעלות השערה ולדרוש ולגלות ההלכה דעמוני ולא עמונית, וביבמות דף ע"ה ע"א איתא דתלמיד חכם המורה ובא רק אם קודם מעשה אמרה שומעין לו אבל לאחר מעשה אין שומעין לו.

ולפי זה נראה דאילו ידעו כי באה האשה הגורן והיו אומרים דכבר לאחר מעשה הוא, ושוב לא היו שומעין לו ההלכה דעמוני ולא עמונית, ולכן רצה שלא יודע כלל כי באה אל הגורן, שלא יאמרו דכבר לאחר מעשה הוא, כדי שישמעו ויקבלו ממנו קבלתו דעמוני ולא עמונית.

זימד שש שעורים וישת עליה. (ג', ט"ו).

וכתב רש"י, אי אפשר לומר שש סאין, שאין דרכה של אשה לשאת כמשאוי זה, אלא שש שעורים ממש. אמנם בתרגום איתא, שהיה שש סאין.

ובישוב קושיית רש"י שאין דרכה של אשה לשאת כמשאוי הזה, יש לומר, דהנה בגמ' בסוטה פרק שביעי איתא דגמירי דכשאחרים נותנין את המשא על גב הנושא, יכול לשאת פי שלוש ממה שנושא כשנושא מעצמו.

ולפי זה יש לומר, דהנה נאמר בקרא זימד שש שעורים וישת עליה, ומבואר דהוא נתן המשא על גבה, ואם כן י"ל דאמנם אין דרכה של אשה לשאת משאוי כזה, אבל הכא שהוא נתן על גבה, יכולה היא לשאת פי שלוש מדרכה.

ותבוא אל חמותה וגו' ותאמר שש השעורים האלה נתן לי כי אמר אל תבואי ריקם אל חמותך. (ג', ט"ז י"ז).

ומבואר דבזה שהביאה את שש השעורים נתקיימה שליחותה ולא

שבה ריקם אל חמותה.

וצריך ביאור דהרי חמותה לא שלחה אותה בשביל שתביא תבואה אלא שלחה אותה בשביל שישאנה לאשה, ואם כן איך על ידי שש שעורים נחשב הדבר שלא שבה ריקם אל חמותה.

ונראה לבאר על פי דברי רש"י ששש השעורים הוא רמז שרמז לה שעתידי לצאת ממנה בן שמתברך בשש ברכות, רוח חכמה ובינה ונראה לבאר על פי דברי רש"י ששש השעורים הוא רמז שרמז לה שעתידי לצאת ממנה בן שמתברך בשש ברכות, רוח חכמה ובינה עצה וגבורה, רוח דעת ויראת ה', ולפי זה יש לומר, דבזה הוא שמועיל השש שעורים שלא שבה אל חמותה ריקם, שבישר לה שאמנם כן עתיד לצאת ממנה מלך המשיח.

ויאמר מורה שבה פה פלוני אלמוני ויכר וישב. (ד, א).

וברש"י פלוני אלמוני, מתורגם בנביאים כסי וממיר, פלוני מכוסה ונעלם לשון כי יפלא, היפלא מה' דבר. אלמוני, שהיה אלמן מדברי תורה, שהיה לו לדרוש עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית, והוא אמר פן אשחית את נחלתי.

והנה צריך ביאור מה שכיהו בשני הכינויים פלוני אלמוני, ולפירוש רש"י דקאי על שהיה אלמון מדברי תורה, גם צריך ביאור מה הם ב' הכינויים פלוני אלמוני.

ויש לומר, דהנה אא"ו מרן הגר"ז זצ"ל מבאר דבדין עמוני ולא עמונית תרתי איכא, חדא הדרשא דעמוני ולא עמונית. ומלבד זאת יש גם הלכה למשה מסיני דעמוני ולא עמונית. [ועיי'ש הנפק"מ מההלכה למשה מסיני ולא סגי בדרשא].

והנה הגואל לא רצה לגאול משום דטעה בעמוני ולא עמונית. נמצא דטעה בתרתי גם דלא היה בידו ההלכה למשה מסיני דעמוני ולא עמונית, וגם לא דרש עמוני ולא עמונית.

ומעתה נראה דעל זה שלא ידע ההלכה למשה מסיני כינהו פלוני, שזה מלשון מכוסה ונעלם כדפירש רש"י היינו שנעלמה ממנו ההלכה, וזה אין שייך לדרשא אלא רק שמכוסה מן ההלכה, כיון שלא קיבלה.

ועל מה שלא דרש עמוני ולא עמונית לזה כינהו אלמוני דהא זה כבר יכול לדרוש מעצמו, ומשום שלא דרש הרי הוא אלמון מדברי תורה, שאינו יכול לדרוש כדבעי. וזהו פלוני אלמוני כנגד הדרשא וכנגד ההלכה למשה מסיני.

תומת ישרים תנחם

ויש לומר, דהכונה למה שבטחו ישראל בהקב"ה, והלכו אחר משה ואהרן ויצאו מארץ נושבת למדבר ואין צידה לדרך, כי האמינו בהקב"ה, כדאיתא כל זה בתרגום יונתן וברש"י (ירמיה ב', ב'), ושם קיבלו את התורה, שהיתה צריכה להינתן במדבר.

הנה בכרכות התורה בכרכת אהבה רבה, אומרים 'אבינו מלכנו בעבור אבותינו שבטחו כך ותלמדם חוקי חיים כן תחננו ותלמדנו'. מבואר דעל ידי מדת וענין הבטחון הוא דזכו אבותינו לתורה. וצריך תלמוד מה ענין מדת הבטחון לקבלת התורה.

אכן יתכן מפי לפרש, דהבטחון הוא בענין קבלת התורה גופא, שהיה על ידי בטחון בהקב"ה, והוא על פי מה דאיתא בגמ' בשבת דף פ"ה ע"א ההוא צדוקי דהווייה לרבא כו', א"ל עמא פזיזא דקדמיתו פומייכו לאודנייכו אכתי בפחוזתייכו קיימיתו, ברישא איבעיא למשמע אי מציתו קבליתו ואי לא קבליתו, א"ל אנן דסגינן בשלימותא כתיב בן תומת ישרים תנחם, הנך אינשי דסגן בעלילותא כתיב בהו וסלף בוגדים ישדם. וברש"י דסגינן בשלימותא התהלכנו עמו בתום לב, כדרך העושים מאהבה, וסמכנו עליו שלא יטעננו בדבר שלא נוכל לעמוד בו. הרי מבואר דזה גופא שהסכימו לקבל התורה היה זה ממידת הביטחון, דהסכמתם לקבל התורה מבלי לשמוע תהילה אם קשה לקיימה אם לאו, הוא ממידת הביטחון

שבטחו בקב"ה, ובאופן זה של בטחון הוא דניתנה תורה. וע"י שהלכו עם הקב"ה בתום לב ובביטחון נתקיים בם תומת ישרים תנחם. אשר לפי זה מבואר היטב דקבלת התורה היה על ידי מדת הבטחון, וזהו שאומרים בעבור אבותינו שבטחו כך ותלמדם. ויש להוסיף בזה עוד דאומרים ותלמדם חוקי חיים, ובפשוטו היינו שזוכים בם לחיים האמיתיים בעולם הבא, וגם לחיים בעולם הזה כפשוטו, כמבואר בשבת ל ע"ב ובכ"מ פו ע"א ועוד, אמנם לפי המבואר יש לפרש דעוד נכלל בזה, דחוקי חיים היינו חוקים שיוכלו לעמוד בהם, וכמבואר בגמרא דלעיל דמכא שכתחו בו הטענים דברים שיוכלו לעמוד בו, וזהו שאומרים שע"י שבטחו בו אז מכה זה למדנו חוקי חיים היינו חוקים שאנו יכולים לעמוד בהם.

והיו עיניך רואות את מוריך

הנה מבואר בפסוקים בסוף פרשת כי תשא, דאף על פי דקרן עור פני משה, ויראו ישראל מגשת אליו, ומשה שם מסוה על פניו, מכל מקום בשעה שלימד משה את ישראל את התורה הסיר את המסוה מעל פניו, וכמו שכתוב שם (ל"ד, ל') 'זירא אהרן וכל בני ישראל את משה והנה קרן עור פניו ויראו מגשת אליו. ויכל משה מדבר אתם ויתן על פניו מסוה. ובבוא משה לפני ה' לדבר אתו יסיר את המסוה עד צאתו ויצא ודבר אל בני ישראל את אשר יצוה. וראו בני ישראל את פני משה כי קרן עור פני משה והשיב משה את המסוה על פניו. ופירש רש"י דבשעה שדבר ולימד את ישראל לא נתן המסוה על פניו.

והענין בזה צריך ביאור דהרי מה שנתן המסוה על פניו היה זה לכבוד קרני ההוד שלא יזונו הכל מהם, וכמבואר שם בדברי רש"י, וא"כ גם בשעה שמדבר עם ישראל ומלמדם היה צריך ליתן המסוה

על פניו, ומאי שנא שעה שמדבר עמם לשעה שאין מדבר עמם. ויש לומר דהטעם הוא מפני דהרי המקבל תורה מפי רב צריך לראות פני הרב בעת הקבלה, וכדכתיב "והיו עיניך רואות את מוריך". ובגמרא בעירובין דף י"ג: איתא אמר רבי האי דמהדנדא מהבראי, דהזיתיה לר' מאור מאחוריה, ואילו הזיתי מקמיה הוה מהדנדא מפי דכתיב והיו עיניך רואות את מוריך. הרי דכן הוא המטבע של קבלת תורה תלמיד מפי הרב, שהתלמיד רואה את פני הרב, וזה מעלה בקבלת התורה מפי הרב. וכיון שכך הוא המטבע של קבלה מפי הרב, ע"כ אע"פ שישראל אינם במדריגה לראות קירון עור פני משה, ואינם ראויים ליוון מקרני ההוד, מ"מ הסיר משה את המסוה בשביל למסור להם את התורה באופן הראוי ביותר, ובמטבע של מסירת התורה תלמיד מפי הרב.

אתלמידי חכמים כאבני נזר'

אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא תלמידי חכמים וכו' ורב שלום בניך אל תיקרי בניך אלא כונויך'. הנה התנא דורש את לשון בנים האמור בפסוק ללשון של בניך. ודרשא זו צריכה ביאור מהיכ"ת לדרוש כך את לשון בנים.

אכן הביאור בזה הוא שהרי בפסוקים הקודמים לפסוק זה מדבר הנביא ישעיה מבניך ירושלים, וכדכתיב שם (ישעיה נ"ד) 'הנה אנכי מרכיץ בפוך אבניך ויסדתיך בספירים ושמתי כדכוד שמשותיך ושעריך לאבני אקדה וכל גבולך לאבני הפץ, ומסים הנביא ז'כל בניך לימודי השם ורב שלום בניך'. הרי שהפסוק מדבר בענין של בניך ירושלים, שבניך ירושלים יהא על ידי כך שכל בניך לימודי השם, אם כן נמצא מבואר בפסוק שעל ידי שבניך יהיו לימודי השם, בזה יהא מתקיים בניך ירושלים.

מעתה מבואר היטב דהרשא דאל תיקרי בניך אלא כונויך, שהרי זהו המבואר בגוף דברי הפסוק דעל ידי הבניך לימודי השם תהא ירושלים נבנית, נמצא דהבניך הם הבניך.

ומענין זה נמצינו למדים גודל יקרת ערך תלמידי חכמים, שהרי באמת עדיין צריך ביאור מה המשמעות ומה השייכות שתלמידי חכמים לימודי השם הם בוני ירושלים. ומבואר בפסוק שאמנם יש בניך ירושלים של פוך וספירים, מ"מ זהו ההיצוגיות של הבניך, אבל הפנימיות האמיתית של בניך ירושלים הם תלמידי חכמים, שבהיותם לימודי השם, אז נחשבת ירושלים לבנויה.

ובאמת שמקרא מפורש הוא בזכריה 'והושיעם ה"א ביום ההוא כצאן עמו וכאבני נזר מתנוססות על אדמתו'. הנה להדיא במקרא שישראל בגאולתן הם אבני נזר, הרי שפנימיות האבנים אלו לימודי השם – תלמידי חכמים. וכן מצינו בחז"ל על הפסוק באיכה 'תשתפכנה אבני קודש' שזה נדרש על בחורי ישראל, הרי שבחורי ישראל הם פנימיות ענין האבנים.

וכן הוא ברש"י עה"פ בקהלת עת להשליך אבנים ועת כנוס אבנים, שזה מדבר מבחורי ישראל שהם המה אבני בניך ירושלים.

והנה לשון הפסוק הוא "וכל בניך לימודי השם", הרי דבניך ירושלים ונחמת ציון הוא בכך שכולם יהיו לימודי השם היינו תלמידי חכמים, והיינו דירושלים אינה מסתפקת בקצתן או אפילו ברובן של ישראל שיהיו לימודי השם תלמידי חכמים, אלא בעינין שכל בניך – כל הכלל ישראל יהיו תלמידי חכמים, ואם אחד מישראל אינו בכלל לימודי

השם, הרי שמחסר בזה את בניך ירושלים ונחמת ציון. וביאור הענין הוא עפ"י המבואר בנפש החיים דכלל ישראל נקרא בשם ירושלים, משום שירושלים היא כנסיית כלל ישראל, על כן בניך ירושלים צריך בדוקא את כל ישראל, ואם נחסר אחד מישראל, נחסר בכנסיית כלל ישראל ונחסר בבניך ירושלים

וכל העם רואים את הקולות

בפירוש הרא"ש על הכתובכפרשת יתרו ז"ל וכל העם רואים את הקולות, פירוש נהנים מן הקולות וכו'. וצריך ביאור מה ההנאה שהיה להם מן הקולות. ונראה לבאר, דההנאה היינו שהתורה נתנה להם היות ומזון ופרנסת גוף ונפש, דבעת מתן תורה הגיעו כלל ישראל להשגת התורה בשלימות, עד כדי שהתורה הייתה להם פרנסה ומזון וחיות. וזהו ההנאה שהייתה להם מן הקולות, שהקולות נתנו להם הנאה מזון השכינה, ומה היה להם היות ומזון, וישראל ואורייתא חד הוא, לכן שייך הדבר שישראל יהיו ניוונים מהתורה.

וכעין דברי הרמב"ן בפרשת בשלח בענין המן, שהמן הוא לחם אבירים, היינו לחם שאוכלין מלאכי השרת, והיינו שהוא מזון רוחני, וכלשונו שהוא מתולדת האור העליון שנתגשם ברצון בוראו יתברך עיי"ש כל דבריו. והיינו שהרוחניות והאור העליון הזין ופרנס את ישראל.

ואאמור"ר הגאון זצ"ל היה מספר מעשה רב מהגר"א שהיה בפרישות גדולה, ואכל למזונו רק שני זיתים, וגם שני זיתים אלו, לא לעסם אלא בלע אותם, והיה אחד מתלמידיו שניסה גם לילך בדרך זו ולנהוג בפרישות, ולמעשה הביא עצמו לכלל סכנה, והביאו

אותו להגר"א שידבר עמו להניאו מהנהגה זו, ואמר התלמיד הרי רבנו נוהג כן, הרים הגאון את זקנו וגילה את צווארו, והיה נראה כאדם בריא וחזק, ולא כחוש כאחד הנוהג בפרישות, ואמר לו שאם הוא נעשה כחוש ובא לכלל סכנה אין הפרישות דרך בשבילו, ורק מי שהפרישות אינה מכחישתו ואינה גורמת לו סכנה, יכול לנהוג בפרישות.

וביאור הדברים הוא עפ"י דברי המדרש (מדר"ר פט"ז, פ"ה) על הפסוק בסוף פרשת כי תשא 'לחם לא אכל ומים לא שתה', ודרשו חז"ל לחם לא אכל, אבל מלחמה של תורה אכל, ומים לא שתה, אבל ממים של תורה שתה. הרי דיש אדם שמוזנו ופרנסתו הוא מלחמה של תורה ומימי התורה. וזהו הבחינה של אוכלי המן, שהמן היה לחם מן השמים, דהיינו שהוא מזון רוחני מעוה"ב, ושוב אינו נצרך למאכלי העולם הזה.

וזהו הביאור בפסוק דכתיב במן זיענך וירעיבך ויאכילך את המן וגו', למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יהיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יהיה האדם, היינו שהמן היה מזון לא מצד תכונתו הגשמית, אלא משום שהיה מזון רוחני, ומחכה הרוחני שהיה בו ניוונו ונתפרנסו.

נחה עליו רוח ה'

למדנו מזה, דאמנם כן שכל אחד מישראל יכול להיות בדרגה כמו משיח צדקנו, וצריך לשאוף ולהתפלל שיבא לכל מדרגה נשגבה זו, ואמנם שמישהו בפועל יכול להיות רק ממלכות בית דוד, מכל מקום להגיע לדרגה זו כמו משיח, זה בכוחו ויכולתו של כל אחד ואחד מישראל, וכעין הא דאמרו (תנא דבי אליהו) חייב כל אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי, מפני שאין גבול וקצבה להשגות שכל אחד יכול להשיג בעבודת השי"ת.

בנוסף התפילה בפתחת הארון בשלושה רגלים אומרים ז'הופע עלינו רוח חכמה ובינה ויתקיים בנו מקרא שכתוב ונחה עליו רוח ה' רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה רוח דעת ויראת ה' וכו', ויש להבין דהא פסוק זה מדבר על משיח צדקנו כמבואר בפסוקים בישעיה (ריש פרק י"א), ויצא הוטר מגזע ישי ונצר משרשיו יפרה ונחה עליו רוח ה' וגו', ואם כן איך כל אחד מאתנו מבקש שיגיע לדרגה זו.

ובאהבתה תשגה תמיד

פעם נסעו הגר"ח מוואלוז'ין עם אחיו הגאון רבי זלמלה זצ"ל בעגלה, פתאום נתהפכה העגלה על צידה, ונפלו שניהם על הארץ ונחבטו בקרקע, רבי חיים התעלף ורבי זלמלה התחיל לבכות. כשראו הסובבים שרבי חיים התעלף ואת רבי זלמלה בוכה, סברו בליבם שמכח המכה שחטף נתעלף רבי חיים, ורבי זלמלה בוכה מחמת הכאבים של הנפילה.

אמנם לאחר זמן מה כאשר התעורר רבי חיים מעלפוננו, פנה לאחיו רבי זלמלה ושאל בחרדה, מה שלומך אחי רבי זלמלה, ענהו רבי זלמלה שמא הסיח מר דעתו מן התורה רגע אחד, שהרי שנינו באבות (פ"ג מ"ז) המהלך בדרך ושונה ומפסיק ממשנתו מעלה עליו הכתוב כאילו התחייב בנפשו. מתוך חילופי הדברים ביניהם למדו הסובבים והבינו שרבי חיים התעלף משום שחשש לשלומו של אחיו רבי זלמלה, ורבי זלמלה בכה בגלל שחשש מהמשנה שהמהלך בדרך ושונה ומפסיק ממשנתו כאילו מתחייב בנפשו, וחשש שאולי משום כן אירע להם כן, והתהפכות הקרון הוא עונש שבא להם מחמת שהסיחו דעתם רגע אחד מזו התורה.